

УДК 821.161.2.09(092):811.161.2'42

ЛУЖЕЦЬКА Наталія – викладач кафедри практики англійської мови, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, 82100, Україна (natalialuzhetska@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2414-6285>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4557.2018.42.157705>

СМИСЛОВА РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕРМІНІВ-ПОЛІТОНІМІВ У НАУКОВИХ ТЕКСТАХ ІВАНА ФРАНКА

Анотація. У статті крізь призму актуалізованих текстів окреслено питому вагу суспільно-політичної термінологіки на завершальному (ідеалістичному) етапі світоглядної еволюції Івана Франка. Простежено еволюцію семантики політонімів **народ**, **нація** як вузлових компонентів політичного дискурсу Івана Франка. Шляхом когнітивно-дискурсного підходу висвітлено їх смислове наповнення, культурно-духовну значущість. Тому через метафоричну концептуалізацію акцентовано увагу на аксіологічному вимірі термінів-політонімів.

Ключові слова: політична термінологія, Іван Франко, народ, нація, смисл.

Постановка проблеми. Характерною ознакою суспільних текстів є насиченість словами з сигніфікативною семантикою. У процесі оцінки суспільних явищ вони апріорі одержують свій прагматичний заряд і належать до лексики з так званим прагматичним або (вужче) конотативним ореолом (пор. [4, 226; 10, 191–197]). Формування прагматичного ореолу відбувається у філософсько-світоглядних, ментально-світоглядних, етнокультурних координатах світо- і себебачення, тобто за межами системного (лексикографічного) значення слова. Традиційно отримуючи у політичних контекстах додаткове смислове навантаження, терміни-політоніми нерідко виконують не тільки оцінну, а й екзистенційно-ціннісну функцію. Завдяки розширенню функцій на позитивній шкалі оцінок суспільних явищ терміни з виразним аксіологічним (ціннісним) забарвленням тяжіють до концептів, у значеннєвій структурі яких ціннісний компонент є, власне, визначальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термінологічні проблеми у працях І. Франка часто привертають увагу мовознавців. Вони були, зокрема, в полі зору І. Свенціцького, І. Ковалика, Л. Полюги, В. Грещука, О. Сербенської, І. Ощипко, Т. Панько, І. Кочан, Є. Регушевського, М. Леонової та ін., чий дослідження мовознавчих поглядів Франка, його термінологічної лексики, значення вченого в історії української наукової мови тощо сприяли активізації лінгвістичного франкознавства. Пізнання особливостей Франка-терміно-

знавця і термінотворця буде адекватним, якщо характеристику створеної і реалізованої ним теорії терміна здійснювати на основі когнітивно-дискурсного підходу. Він реалізується в конкретному комунікативно-прагматичному полі, тобто у взаємодії адресанта (автора) і адресата (читача).

Когнітивно-дискурсний підхід дає змогу уникнути абсолютизації чи то дескриптивного, чи логічного (нормативного) принципів у характеристиці терміна. Дескриптивний підхід пов'язаний із часто цитованою думкою Г. Винокура, що в ролі терміна може виступати будь-яке слово, хай тривіальне, та і що терміни – це не особливі слова, а тільки слова в особливій функції. Терміни розглядають як особливі слова чи слова з особливим (термінологічним) значенням, що мали відповідати в межах терміносистеми певним нормативним вимогам (однозначність, лаконічність, семантична точність тощо) [2, 5]. Натомість розширення дослідницької парадигми – від логікоцентричної (іманентної, «в самій собі і для себе») до антропоцентричної – висвітлює не лише класифікаційно-логічний характер термінології, а й лінгвокультурний, через який проявляються суб'єктивні, прагматично забарвлені властивості терміна. Якраз вони перебувають у фокусі уваги когнітивно-дискурсного підходу, що підводить до пізнання нових граней природи терміна – його характеру, значення, ознак, функцій.

Мета наукової розвідки – на основі когнітивно-дискурсного підходу висвітлити прагматичний ореол термінів-політонімів *народ*, *нація* в наукових текстах Івана Франка як результат авторської концептуалізації політичної дійсності.

У відібраних для аналізу текстах Франка роль смислових епіцентрів на різних етапах світоглядної еволюції, за самохарактеристикою мислителя, виконували, зокрема політоніми *народ*, *нація*. Вони наскрізно пронизують політичний дискурс Франка, розширюючи прагматичний ореол своїх значень. Це засвідчує зіставна характеристика семантично подібних, а не тотожних термінів *народ* і *нація*.

Оскільки основним принципом і прийомом когнітивно-дискурсного аналізу вважається поглиблене «вчитування» в текст, знаходження в ньому тих показників смислу [5, 19], що виникають в прагматичному ореолі значень слів, то в межах нашого дослідження особливу увагу звернемо на метафоричну концептуалізацію політичної дійсності в інтерпретації Франка. Саме когнітивний потенціал метафори належно сприятиме виявленню внутрішніх потенцій смислу.

Ідею трансформації *народу* в *націю* передають метафори *тіла*. У метафоричному осмисленні автора народ асоціюється з «великим і свідомим своєї сили організмом» [18, 218]. Вторинна номінація послугувала виникненню у соматичного терміна *організм* «будь-яке живе тіло, істота» [9, 739] звичного переносного значення «неподільно зв'язані в одне ціле частини чого-небудь» [9, 739]. Цілісність *народу* як соціально-психологічного *організму* людина усвідомлює відповідно до своїх когнітивних можливостей та за власним «образом

і подобою». Супровідні означники метафоричного анатомічного сценарію прив'язані до ключового образу *організм* і реалізуються в «діагностичних» термінах, які взаємодіють із фізичними й «родинними» термінами. У Франковому політичному контексті вони послідовно метафоризуються в значеннях, пов'язаних із політичною сферою: «найтяжча рана, котра тепер обезсилює наступ в Галичині, – це розчетвертовання нашої землі і нашого народу і цілковита відірваність наша від величезної маси братів наших за кордоном», – діагностує політичний мислитель у праці «Теперішня хвиля а русини», що не увійшла до 50-томного видання. І запитує: «Чи ця рана не може бути загоєна? Раз тільки лиш ослабне, розділяючи нас, кордон, а ми зовсім іншими очима змогли б глядіти на світ і на людей, тоді ми сміло змогли б вважатися народом (підкреслення І. Франка – Н. Л.) [18, 218].

Взаємодія переосмислених соматичних, фізичних і «родинних» термінів формує широке асоціативне поле та допомагає метафорично розкрити національно-культурний стан *організму*, тобто *народу*, що був на межі ХІХ – ХХ ст. розділений (мовно, культурно, географічно, політично) між різними державами. Наведений метафоричний сценарій актуалізує в лексемі *організм* суто політичну семему 'територіальна цілісність народу як необхідна умова його самоутвердження'.

Внутрішня потенція центрального метафоричного образу *організму* проявляється через деталі сценарію «*націєтворення*»: «*витворити з величезної етнічної маси українського народу українську націю* (підкреслення І. Франка – Н. Л.), *суцільний культурний організм*, здібний до самостійного культурного й політичного життя» [16, 404]. Звернімо увагу: утвердження українства, на думку мислителя, повинно здійснюватися не лише як організація «*етнічної маси*», тобто у мовному, релігійному, звичаєвому вимірах, а як *нації* – у політичному, державотвірному сенсі. Стрижневою семою у Франковому трактуванні політоніма *нація* є 'здатність до самостійного культурного й політичного життя'.

Тож семантичне наповнення метафоричного образу *організму*, з яким асоціюється *нація*, помітно еволюціонувало: поряд із ознакою «культурне життя» воно збагатилось семою, дуже показовою для значення терміна *нація* – 'здатність до самостійного політичного життя'. Воно полягає в тому, конкретизує Франко, щоб *організм* був «*відпорний* на асиміляційну роботу інших націй, відки б вона не йшла, та при тім *податний* на присвоювання собі в якнайменшій мірі і в якнайшвидшій темпі загальнолюдських культурних здобутків, без яких сьогодні жодна *нація* і жодна хоч як сильна держава не може остоятися» [16, 404].

До типових інструментів Франкового політичного дискурсу належить оцінка становлення *нації* у будівельних термінах, де процес *націєтворення* асоціюється з образом *будови*: «*Будовою*, до якої повинні йти всі *цеглини*, буде ідеал повного, нічим не в'язаного і не обмежуваного життя і розвою нації» [14, 284]. Традиційно центральним метафоричним образом у сценарії *націєтворення* є *підвалина* та синоніми *фундамент*, *основа*, *грунт* у їхньому звич-

ному переносному значенні «база, опора чого-небудь»: «А якраз уже дано *грунт*, то й *будова* на ньому з часом *здвигнеться*» [15, 290]. «Головною *підвалиною* політичної емансипації народних мас я вважаю ... три загальники: загальну освіту, загальний військовий обов'язок і загальне голосування» [15, 290]. «На таких *фундаментах*, на таких *стінах* може з часом *здвигнутися* пишне, сміле *склепіння*» [11, 31]. У лексемі *здвигнути* 'підноситися, зводитися' [9, 522] у сполученні з політонімом *держава* проступає характерне політичне забарвлення: «Історія нам не показує ані одного приміру, щоб держава (народ), раз *вимазана* з ряду держав, *здвигнулася* коли-небудь після в своїй давній формі [13, 207].

Процес *націєтворення* в осмисленні Франка постає цілеспрямованим цілісним будівництвом, що потребує соборного підходу. Ідею соборності відтворюють знову ж таки метафори «*будови*»: «От тут і стає перед нами, галичанами, а особливо перед вами, молоді приятелі, велика історична задача – допомогти російській Україні [...] у *закладинах* великої праці – *здвиження* нашої *національної будови* в усій її *цілості*» [16, 404]. Коло авторських метафор розширила лексема *закладини* з прозорою внутрішньою формою 'закладення фундаменту нової будівлі', що завдяки переосмисленому значенню поновила синонімічний ряд будівельних термінів-метафор: *фундамент*, *основа*, *грунт*. У цьому ж ряді – і термін *рама*, що в результаті авторської метафоризації набув подібного до згаданого тлумачення: «Все, що йде поза рами нації се або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеалами раді би прикрити свої змагання до панування однієї нації над другою, або хоробливий сентименталізм фантастів...» [14, 284].

За Франком, першочергова, «верховна» роль у розбудові України належить інтелігенції, яка мала сформувати й розвинути ідеї для національного самоусвідомлення та пробудження до активного буття нації. Франко був переконаний, що українство стане політично самодостатньою силою, коли житиме у своїй державі – «в нашій *хаті*» – [18, 46] під своїм *дахом*, а не під якимось інакшим, як це пропонував М. Драгоманов: «Головною характеристикою політичних поглядів Драгоманова в його київський період було переконання про конечність *міститися* українству і політично і літературно *під одним дахом* з російством» [14, 285].

СУМ фіксує фразему *під одним дахом* у значенні «в одному приміщенні» [9, 214]. Авторський задум іде далі загальнономовного значення, бо така форма співіснування українства з російством, як свідчить історія, – це неминуче підпорядкування чи поглинання українства. Саме такого авторського переосмислення ('замаскована форма асиміляції') набуває ця фразема в політичному трактуванні Франка.

Варто зауважити, що своєрідною точкою неповернення Франка до свого вчителя стало поняття *нації*: «В його [Драгоманова] духовім *арсеналі* не було поняття *нації* як чогось органічного, історично конечного, нерозривного і вищого над усяку територіальну організацію...» [17, 438]. Франкове трактува-

ння надає поняттю *нація* історіософсько-екзистенційного смислу, що на комунікативно-прагматичному рівні відчутно збагачує словникове тлумачення терміна *нація*.

Показовою у Франковій оцінці політичних поглядів Драгоманова є військова метафора «духовий *арсенал*». Відсутність у цьому «арсеналі» поняття *нація* не відкривало для українського етносу перспективи розвою – перетворення, власне, у *націю* як суб'єкта історії, що стремить до державної незалежності. Якраз мислення категоріями виборювання політичної незалежності не було характерним для соціалістичної програми Драгоманова, за оцінкою Франка, «принципально відмінної від войовничого західноєвропейського соціалізму та соціал-демократизму» [17, 434].

Ідея Франка як європейського мислителя творити націю, виборювати самостійне політичне життя» [16, 404] «в нашій хаті» [18, 46] – державі навіть «поза межами можливого» [14, 284–285] перегукується з західною концепцією *нації*. Вона ґрунтується на визначальній ознаці – національній державі або змаганні до неї: «Mit einem Stich ins Unmögliche» (Поза межами можливого), – як каже Чемберлен, – ось чим відрізняються культурні ідеали і пориви європейської цивілізації», – наголошує Франко [14, 284]. На початковому етапі становлення *нації* особливо вагоме значення належить культурі. Взаємодія концепту *нація* та концепту *культура* закономірна, бо культура сприяє кристалізації етнічної ідентичності (лат. *identicus* «однаковий, тотожний»). Своєю чергою етнічна ідентичність опирається на два складники: 1) когнітивний (знання про свій етнос, його прикмети, історію, стосунки з іншими етносами тощо); 2) емоційно-аксіологічний (ставлення до свого етносу та своєї належності до нього, бажання зробити свій внесок у його поступ, відданість йому, етнічна солідарність тощо) [7, 223].

До слова, зауважимо, що політонім *етнос* запозичено з грецької мови – *ἔθνος* 'грумада, плем'я, народ' [3, 173]: «давні греки, відрізняючи себе від не греків, саме останніх називали етносами. У такому розумінні діставали відображення культурно-побутові відмінності не греків. У візії Франка потужним джерелом етнічного самоусвідомлення як необхідної умови націє- і державотворення є культура: «Само поняття «культури» містить у собі так багато політичних чинників (плекання мови, письменства, школи, народної освіти і т.п.), що неполітична культура – се *contradictio in adjecto*» [14, 281], тобто внутрішня суперечність. А далі у розвитку концепту *нація* проявляють свої когнітивні можливості метафори «*руху*» та «*поля діяльності*», які ілюструють ідею переходу культурницького напрямку, поширеного в часи Франка, в напрям політичний: «Всі такі, зразу чисто ідейні й ідеалістичні *рухи*, переходячи в *маси*, [...] *захоплюють* чимраз більше життєвих – педагогічних, економічних і політичних інтересів, *витягають* людей на чимраз ширшу *арену боротьби*» [14, 282].

Звертаючись до внутрішнього світу української людини, Франко майстерно послуговується імпліцитними текстовими засобами. Особливу роль відіграють ті імплікації, за якими відтворюється прихований національний смисл, як

у наведеному вище контексті (імплікація: національна згуртованість потребує внутрішньої єдності). За фразею «*чути себе*» постає певна загадковість когнітивної діяльності людини, яка, як відомо, не завжди піддається омовленню, а тому певна частина у структурі концепту може й не мати об'єктивації вербальними засобами. У лінгвофілософській концепції Франка «се знання предавнє, відчути треба, серцем зрозуміть. Що темне для ума, для серця ясне й явне...» [12, 173]. Ідеться про ті форми пізнання, які найінтимніше пов'язані із душевним складом людини. Невипадково фраза *чути себе* синонімізується з іншою фразеологічною одиницею – *душею чути* «відчувати» [9, II, 447]. На нашу думку, розширення складу фраземи компонентом-етнонімом *українці* надає їй полісемічного характеру: 1) «вважати себе кимось; 2) «сприймати інтуїцією, чуттям що-небудь».

Такі семантичні видозміни наводять на думку, що «офіційні кордони» [16, 405] між українцями буде подолано, коли зникнуть кордони внутрішні. У результаті метафоричного переосмислення термін *кордон* «межа, що розділяє території держав» [9, IV, 286] довантажується переносним авторським значенням 'внутрішня межа між людьми'. Неважко помітити, що мотиваційною ознакою семантичного переносу виступає інтегральна сема 'те, що розділяє'.

Уведення до складу фразеологічної одиниці *чути себе* етноніма *українцями* [16, 405] проливає додаткове світло на смислове наповнення концепту *нація* в політичному дискурсі Франка. Етнонім співвідноситься зазвичай із назвою країни чи території, на якій проживає *етнос*. Варто розмежовувати пряму співвіднесеність, коли назва країни утворена від етноніма («чехи → Чехія», «греки → Греція») і зворотню («Америка → американець», «Україна → українець»). Етноніми такого типу у сучасному мовознавстві кваліфікуються етнотопонімами» [3, 598].

Людина, яка усвідомлює власну ідентичність, закономірно ототожнює себе з певним етносом і відповідно моделює свою поведінку, зокрема комунікативну. Етнонім створює підґрунтя для пізнання світу і себе у світі за опозиціями «ми – не ми», «свої – чужі», «ми такі, а решта – інакші». Таке позиціонування не узгоджувалося з радянським політичним дискурсом, де формувалося міфологізований комунікант і його репрезентант *радянська людина* і міфологізоване утворення *радянський народ* «нова, інтернаціональна спільність людей, що виникла в СРСР за роки соціалістичного будівництва» [9, V, 174]. Чи не тому в умовах «єдино правильного наукового світогляду» у Франкової фраземи *чути себе українцями* не було шансів потрапити до реєстру СУМу, який натомість фіксує фразеологізм *не чути себе* – «бути дуже схвильованим» [9, XI, 386].

Висновки. Реалізований когнітивно-дискурсний аналіз політонімів *народ*, *нація* розкриває їхню смислову багатогранність і динамічність, що відбувається в прагматичному ореолі актуалізованих контекстуальних значень. Закладений у них прагматичний заряд зумовлений філософсько-світоглядною еволюцією мислителя, сформованою ним шкалою оцінки суспільних явищ.

Література

1. Большой энциклопедический словарь. Языкознание. – М. : Большая российская энциклопедия, 2000. – 682 с.
2. Головин Б.М., Кобрин Р.Ю. Лингвистические основы учения о терминах : учеб. пособ. [для филол. спец. вузов] / Б.М. Головин, Р.Ю. Кобрин. – М. : Высш. шк., 1987. – 105 с.
3. Етимологічний словник української мови / гол. ред. О.С. Мельничук. – К. : Наукова думка, 1982–2006. – Т. I–VII.
4. Загнітко А.П., Домрачева І.Р. Основи мовленнєвої діяльності : навч. посіб. / А.П. Загнітко, І.Р. Домрачева. – Донецьк : Український культурологічний центр, 2001. – 56 с.
5. Кононенко В.І. Концепти українського дискурсу / В.І. Кононенко. – Київ – Івано-Франківськ : Плай, 2004. – 248 с.
6. Основи політичної науки : курс лекцій : у 4-х ч. Ч. 2 : Політичні процеси, системи та інститути / Б. Кухта, А. Романюк та ін. ; ред. Б. Кухта. – Львів : Кальварія, 1997. – 336 с.
7. Радевич-Винницький Я.К. Мовна складова національного буття: студії з української лінгвополітології / Я.К. Радевич-Винницький. – Київ, Дрогобич : Посвіт, 2013. – 266 с.
8. Свідзинський В.В. Синергетична концепція культури / В.В. Свідзинський. – Луцьк, 2009. – 696 с.
9. Словник української мови : в 11 т. – К. : Наукова думка, 1970–1980.
10. Телия В.Н. Типы языковых значений. Связанное значение слова в языке / В.Н. Телия. – М. : Наука, 1981. – 270 с.
11. Франко І. Промова Івана Франка на його ювілейному святі / І. Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50-ти т. / І. Франко. – К. : Наукова думка, 1976. – Т. I. – 502 с.
12. Франко І. «Якби ти знав, як много важить слово...» / І. Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50-ти т. / І. Франко. – К., 1976. – Т. 3. – С. 172–173.
13. Франко І. Наш погляд на польське питання / І. Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50-ти т. / І. Франко. – К., 1986. – Т. 45. – С. 204–220.
14. Франко І. Поза межами можливого / І. Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50-ти т. / І. Франко. – К., 1986. – Т. 45. – С. 276–285.
15. Франко І. На склоні віку / І. Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50-ти т. / І. Франко. – К., 1986. – Т. 45. – С. 286–299.
16. Франко І. Одвертий лист до гал[ицької] української молодіжі / І. Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50-ти т. / І. Франко. – К., 1986. – Т. 45. – С. 401–409.
17. Франко І. Суспільно-політичні погляди М. Драгоманова / І. Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50-ти т. / І. Франко. – К., 1986. – Т. 45. – С. 423–438.
18. Франко І. «Гей, Січ іде» / І. Франко // Франко І. Мозаїка: Із творів, що не ввійшли до Зібр. тв. у 50 т. / І. Франко ; упоряд. З.Т. Франко, М.Р. Василенко. – Львів : Каменяр, 2001. – С. 46.

References

1. *Bolshoi entcyklopedicheskii slovar. Iazykoznanie* [Great encyclopaedic dictionary. Linguistics]. (2000). Moscow: Vyd-vo Bolshaia rossiiskaia entciklopediia [in Russian].

2. Golovin, B.M., & Kobrin, P.Iu. (1987). *Lingvisticheskie osnovy ucheniia o terminakh* [Linguistic basis of the doctrine of the terms]. Moscow: Vysshiaia shkola [in Russian].
3. Melnychuk, O.S. (Ed.). (1982–2006). *Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy* [Etymological dictionary of the Ukrainian language]. (Vols. 1–7). Kyiv: Vyd-vo Naukova dumka [in Ukrainian].
4. Zahnitko, A.P., & Domracheva, I.R. (2001). *Osnovy movlenniievoi diialnosti* [The basis of speech activity]. Donetsk: Vyd-vo Ukrainyskyi kulturolohichnyi tsentr [in Ukrainian].
5. Kononenko, V.I. (2004). *Kontsepty ukrainskoho dyskursu* [Concepts of the Ukrainian discourse]. Kyiv – Ivano-Frankivsk: Plai [in Ukrainian].
6. Kukhta, B., Romaniuk, A. et al. (1997). *Osnovy politychnoi nauky. Chastyna 2: Politychni protsesy, systemy ta instytuty* [The basics of political science. Part 2: Political Processes, Systems and Institutions]. B. Kukhta (Ed.). Lviv: Vyd-vo Kalvariia [in Ukrainian].
7. Radevych-Vynnytskyi, Ya.K. (2013). *Movna skladova natsionalnoho buttia: studii z ukrainskoi linhvopolitologii* [Language component of national being]. Kyiv, Drohobych: Posvit [in Ukrainian].
8. Svidzynskyi, V.V. (2009). *Synerhetychna kontseptsiiia kultury* [Synergetic concept of culture]. Lutsk [in Ukrainian].
9. *Slovnnyk ukrainskoi movy* [Dictionary of the Ukrainian language]. (1970–1980). (Vols. 1–11). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
10. Teliia, V.N. (1981). *Typy iazykovykh znachenii. Sviazanne znachenie slova v iazyke* [Types of linguistic values. The meaning of a word in a language]. Moscow: Nauka [in Russian].
11. Franko, I. (1976). *Promova Ivana Franka na yoho yuvileinomu sviati* [I. Franko's speech on his jubilee holiday]. In I. Franko (Author), *Zibrannia tvoriv – Collection of works* (Vols. 1–50; Vol. 1). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
12. Franko, I. (1976). «*Iakby ty znav, yak mnoho vazhyt slovo...*» [«If you knew...»]. In I. Franko (Author), *Zibrannia tvoriv – Collection of works* (Vols. 1–50; Vol. 3), (pp. 172–173). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
13. Franko, I. (1986). *Nash pohliad na polske pytannia* [Our view on the Polish question]. In I. Franko (Author), *Zibrannia tvoriv – Collection of works* (Vols. 1–50; Vol. 45), (pp. 204–220). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
14. Franko, I. (1986). *Poza mezhamy mozhlyvoho* [Out of possible boundaries]. In I. Franko (Author), *Zibrannia tvoriv – Collection of works* (Vols. 1–50; Vol. 45), (pp. 276–285). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
15. Franko, I. (1986). *Na skloni viku* [On the slope of the age]. In I. Franko (Author), *Zibrannia tvoriv – Collection of works* (Vols. 1–50; Vol. 45), (pp. 286–299). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
16. Franko, I. (1986). *Odvertyi lyst do hal[ytskoi] ukrainskoi molodezhi* [Open letter to Galician Ukrainian youth]. In I. Franko (Author), *Zibrannia tvoriv – Collection of works* (Vols. 1–50; Vol. 45), (pp. 401–409). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
17. Franko, I. (1986). *Suspilno-politychni pohliady M. Drahomanova* [Socio-political views of M. Drahomanov]. In I. Franko (Author), *Zibrannia tvoriv – Collection of works* (Vols. 1–50; Vol. 45), (pp. 423–438). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
18. Franko, I. (2001). «*Hei, Sich ide*» [«Hey, Sich goes»]. In I. Franko (Author), *Mozaika: Iz tvoriv, shcho ne vviishly do Zibrannia tvoriv u 50 t. – Mosaic: from works not included in the Collection of 50 volumes*. Z.T. Franko, B.P. Vasylenko (Comps.). Lviv: Kameniar [in Ukrainian].

LUZHETSKA Natalya – Lecturer, Department of the English Language Practice, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24, Ivan Franko Str., Drohobych, 82100, Ukraine (natalialuzhetska@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2414-6285>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4557.2018.42.157705>

SENSE REALIZATION OF THE TERMS-POLITONYMS IN SCIENTIFIC TEXTS OF IVAN FRANKO

Abstract. *The article outlines the specific weight of a social and political terminology in the final (idealistic) stage of the ideological evolution of Ivan Franko in the light of updated texts; linguistic innovation of a scholar as a modernizer of the Ukrainian political thought of the late XIX – early XX-th centuries is comprehended. It also deals with the concept «nation» as a versatile mental formation, its conceptual and axiological content is researched, the semantic associations are characterized on the basis of the cognitive-discursive approach, connected with a concept. It provides a comprehensive description of a modern multidisciplinary national political world's picture as a cognitive and psychological image of the nation, its political culture. The mechanism of the research is implemented in the light of the key conceptual notions of the modern politology such as: people, nation. In this context the article analyzes the semantic transformation of the political term as a representant of a logical-conceptual beginning into a concept – lingual-cognitological phenomenon. Expanding the research paradigm – from linguocentric (structural) to the anthropocentric (ethnocentric) reveals discursive essence of the term-politonim, its value, features and functions in a real communicative process. It draws our attention to I. Franko's innovation in the evolution of the Ukrainian political and lingual-cognitological thought, especially his original ideas about new type interdisciplinary studies in the Ukrainian linguistics. It also enables to describe not only lingual but also ideological and cultural coding system in the political terminology.*

Key words: *political terminology, Ivan Franko, people, nation, sense.*

Стаття надійшла до редакції 16.10.2018 р.